

Postprint Version	1.0
Journal website	https://www.pw.nl/achtergrond/2018/met-ralph-betere-begeleiding-bij-gebruik-geneesmiddelen
Pubmed link	
DOI	

This is a NIVEL certified Post Print, more info at <http://www.nivel.eu>

Met RALPH betere begeleiding bij gebruik Geneesmiddelen: Verbetering herkenning patiënt met beperkte gezondheidsvaardigheden

MARCIA VERVLOET, DAPHNE PHILBERT, LISET VAN DIJK EN ELLEN KOSTER

De RALPH-gesprekshandleiding (Recognizing and Addressing Limited Pharmaceutical Literacy), ontwikkeld door NIVEL en UPPER, ondersteunt het apotheketeam bij het tijdig herkennen van patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden. Deze patiënten hebben moeite met het begrijpen, vinden en toepassen van informatie over gezondheid en medicijnen en lopen hierdoor risico's.

Gezondheidsvaardigheden kunnen worden onderverdeeld in drie domeinen: functionele, communicatieve en kritische vaardigheden [1]. Alle drie zijn ze belangrijk voor goed geneesmiddelgebruik. Bij functionele vaardigheden gaat het om het lezen en begrijpen van informatie, bijvoorbeeld het begrijpen van instructies op een geneesmiddeletiket. Communicatieve vaardigheden verwijzen naar het kunnen vinden van informatie en deze in de eigen situatie kunnen verwerken en gebruiken. Ook het uiten van eventuele zorgen over een geneesmiddel valt hieronder. Kritische vaardigheden betreffen het kritisch kunnen analyseren en toepassen van informatie, bijvoorbeeld om een bijwerking van een geneesmiddel te herkennen en vervolgens actie te ondernemen (contact opnemen met de huisarts of apotheketeam bijvoorbeeld).

[TABEL 1]

Patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden zijn vaak lastig te herkennen in de apotheketeam. Zij zullen vaak niet uit zichzelf aangeven dat ze moeite hebben met het begrijpen en/of toepassen van informatie over hun behandeling. Eerder onderzoek wees uit dat het apotheketeam vaak afgaat op intuïtie of bepaalde achtergrondkenmerken om deze patiënten te herkennen [2]. Verschillende vragenlijsten zijn beschikbaar om gezondheidsvaardigheden te meten, maar deze richten zich niet zozeer op de specifieke vaardigheden die nodig zijn om geneesmiddelen goed te gebruiken.

Daarom hebben NIVEL en de Universiteit Utrecht (UPPER) samen de RALPH-gesprekshandleiding ontwikkeld. Hiermee heeft het apotheketeam een praktisch handvat om in het gesprek met de patiënt na te gaan of deze beperkte vaardigheden heeft, wat goed geneesmiddelgebruik in de weg kan staan. Dit project is gesubsidieerd vanuit het KNMP-onderzoeksbudget.

ONTWIKKELING HANDLEIDING

Het eerste concept van de RALPH-gesprekshandleiding is ontwikkeld op basis van literatuur. Gezocht is naar relevante studies die zich enerzijds richten op de drie domeinen van gezondheidsvaardigheden en anderzijds op de specifieke context van geneesmiddelgebruik. In een *expertmeeting* met apothekers en communicatiedeskundigen is dit concept besproken. De vraagformuleringen en haalbaarheid in de dagelijkse praktijk stonden in deze discussie centraal. Daarnaast zijn vijftien patiënten in twee openbare apotheken geïnterviewd met RALPH, met als doel na te gaan of de vragen duidelijk waren en hoeveel tijd het kostte om het interview af te nemen. De input van de experts en patiënten leidde tot de herformulering van een aantal vragen, toevoeging van concrete voorbeelden bij en opstellen van een instructie voor het apothekerteam over hoe RALPH in het gesprek te integreren (zonder dat de patiënt zich getest voelt). De aangepaste gesprekshandleiding is vervolgens getest in dertig openbare apotheken. In deze apotheken zijn 274 patiënten die medicatie kwamen ophalen geïnterviewd met RALPH, in de wachtruimte van de apotheek. In 21 van deze apotheken is dit ook gebeurd tijdens 147 medicatiebeoordelingen. Dertien apothekers hebben hun ervaringen vervolgens gedeeld. Over het algemeen waren zij positief over de gespreks-handleiding en de bijbehorende instructie; twee derde vond het een geschikt instrument om patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden te herkennen. Uit deze test bleek het belang van het relateren van de RALPH-vragen aan de eigen medicatie. Vragen over een fictief etiket voor een antibioticakuur bleken lastig voor de patiënt. Ook bleek dat sommige vragen nog beter geformuleerd kunnen worden (kortere zinnen of eenvoudiger woorden). Na relatering van alle vragen aan de eigen medicatie en herformulering van enkele vragen, is de aangepaste versie nogmaals door 109 apothekers in opleiding getest bij in totaal 508 patiënten. Dit leidde tot een laatste aanpassing. De uiteindelijke RALPH-gesprekshandleiding bestaat uit tien vragen verdeeld over drie domeinen (zie tabel).

[TABEL 2]

RALPH IN DE APOTHEEK

De resultaten van de tweede testfase, met 508 patiënten, laten zien dat een aanzienlijk deel van hen problemen ervaart in de verschillende domeinen (zie figuur), met name in het kritische en communicatieve domein. Patiënten hebben vooral moeite met het vinden van begrijpelijke informatie en kunnen moeilijk inschatten of informatie betrouwbaar is en op hen van toepassing. Deze groep patiënten heeft de aandacht van het apothekerteam hard nodig.

RALPH biedt een praktisch handvat om in het gesprek met de patiënt inzicht te krijgen in welk(e) domein(en) hij problemen ervaart. Begeleiding bij geneesmiddelgebruik kan vervolgens worden aangepast aan de vaardigheden en behoeften van de patiënt. Zo kan goed gebruik van geneesmiddelen worden gestimuleerd, wat kan leiden tot een vermindering van geneesmiddelgerelateerde problemen.

Marcia Vervloet en Liset van Dijk werken bij NIVEL, Ellen Koster en Daphne Philbert bij UPPER, Universiteit Utrecht.

De RALPH-gesprekshandleiding is vrij beschikbaar en kan via de website van de KNMP worden gedownload: www.knmp.nl/patientenzorg/laaggeletterden-en-migranten/laaggeletterdheid-herkennen. Apothekers die RALPH willen gebruiken voor onderzoeksdoeleinden, kunnen contact opnemen met Ellen Koster (e.koster@uu.nl) of Marcia Vervloet (m.vervloet@nivel.nl). Het onderzoeksteam dat de gesprekshandleiding heeft ontwikkeld bestaat uit: Marcia Vervloet (NIVEL), Ellen Koster (UU), Daphne Philbert (UU), Liset van Dijk (NIVEL), Jany Rademakers (NIVEL), Peter de Smet (Radboud Universiteit Nijmegen, KNMP) en Marcel Bouvy (UU).

LITERATUUR

1. Nutbeam D. Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promot Int* 2000; 15:259-267.
2. Koster ES, Philbert D, Blom L, Bouvy ML. "These patients look lost" – Community pharmacy staff's identification and support of patients with limited health literacy. *Int J Pharm Pract*. 2016 Dec;24(6):403- 410. doi: 10.1111/ijpp.12272. Epub 2016 May 4

TABELLEN

Gesprekshandleiding kent tien vragen	
domein	onderwerpen
functioneel	drie vragen over het begrip van patiënten van hun eigen medicatie: indicatie, gebruikswijze en interpretatie van een waarschuwing of voorzorgsmaatregel (indien van toepassing)
communicatief	drie vragen over communicatie rondom hun eigen medicatie: stellen van vragen, uiten van zorgen tegen de zorgverlener, en het vinden van begrijpelijke (geneesmiddel)informatie
kritisch	vier vragen over het analyseren van (geneesmiddel) informatie: beoordelen van de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van informatie die men tegenkomt in de media of elders, het omgaan met tegenstrijdige informatie, en samen beslissen met de zorgverlener over de behandeling

Vaak moeilijk: betrouwbaarheid informatie inschatten

